

АРТЪР КОНАН ДОЙЛ ВТОРОТО ПЕТНО

Превод от английски: Милена Попова, —

chitanka.info

Имах намерение случаят „Аби Грейндж“ да остане последният подвиг на приятеля ми господин Шерлок Холмс, който разказвам на читателите. Решението ми не се дължеше нито на липса на материал, тъй като разполагах с бележки за стотици дори неспоменавани случаи, нито на затихващ читателски интерес към необикновената личност и неповторимите методи на този забележителен човек. Истинската причина се криеше в нежеланието на господин Холмс публикуването на приключенията му да продължава. Докато работеше активно, разказите за неговите успехи му носеха известна полза, но след като окончателно се оттегли от Лондон и се посвети на научни изследвания и пчеларство в долините на Съсекс, славата му стана омразна и той изрично настоя да се съобразя с желанията му. Едва след като му обещах, че приключението „Второто петно“ ще бъде издадено едва когато настъпи подходящ момент, и посочих, че дългата поредица епизоди трябва да бъде увенчана от най-значимия международен случай, за който са търсили помощта му, той се съгласи този разказ да стигне до публиката. И ако някои подробности в него са неясни, надявам се читателите да разберат, че за съдържаността ми има основателни причини.

Един есенен ден във вторник сутринта скромната ни гостна на улица „Бейкър“ бе посетена от двама души, известни в цяла Европа. Единият — аскетичен, достолепен, с ястребови очи, беше самият лорд Белинджър, два пъти министър-председател на Великобритания. Другият — тъмнокос, с остри черти, елегантен, малко над средна възраст и надарен с голяма физическа и душевна красота, беше негово превъзходителство Трелъни Хоуп, министър по европейските въпроси и най-проспериращ политик в страната. Двамата седяха един до друг на осеяното с документи канапе, а по изнурените им тревожни лица от пръв поглед личеше, че при нас ги води изключително важен въпрос. Слабите, изпъстрени със сини вени ръце на министър-председателя бяха вкопчени в дръжката от слонова кост на чадъра му, а изпитото му, аскетично лице се местеше от Холмс към мен. Министърът нервно подръпваше мустаците си и въртеше ланеца на часовника.

— Господин Холмс, веднага след като открих липсата тази сутрин в осем часа, съобщих на министър-председателя.

Предложението да дойдем при вас е негово.

— Обадихте ли се в полицията?

— Не, сър — каза министър-председателят с присъщата му категоричност. — Не го сторихме, не е и възможно. Това означава обществена разгласа. А тъкмо нея се стараем да избегнем.

— И защо?

— Защото въпросният документ е толкова важен, че публикуването му лесно, дори бих казал — най-вероятно, ще доведе до изключително сериозни усложнения в Европа. Няма да е пресилено, ако кажа, че от този въпрос зависи дали ще има мир или война. Ако не може да бъде намерен, без да се запази пълна тайна, е все едно дали ще се намери, защото е откраднат именно с такава цел — съдържанието му да стане широко известно.

— Разбирам. А сега, господин Хоуп, ще ви бъда много задължен, ако ми разкажете точните обстоятелства, при които изчезна документът.

— За това не са необходими много думи, господин Холмс. Писмото — защото това е писмо от чужд държавник — пристигна преди шест дни. Беше толкова важно, че не го оставях в касата си, а всяка вечер го носех у дома, на „Уайтхол теръс“, и го държах в спалнята си в куриерска чанта. Сигурен съм, че беше там и снощи. Всъщност отворих чантата, докато се обличах за вечеря, и се уверих, че е вътре. Сутринта го нямаше. През нощта чантата остана до огледалото на моята тоалетка. И аз, и жена ми спим леко и сме готови да се закълнем, че не е възможно някой да е влязъл в спалнята през нощта. И все пак документа го няма.

— В колко часа вечеряхте?

— В седем и половина.

— А колко време след това си легнахте?

— Жена ми отиде на театър. Изчаках я да се върне. Качихме се в спалнята чак към единайсет и половина.

— Значи четири часа куриерската чанта е останала неохранявана?

— На никого не е позволено да влиза в спалнята, с изключение на прислужничката, която чисти стаите сутрин, и на моя камериер и камериерката на жена ми през деня. И двамата са верни служители, които работят при нас от доста време. Освен това няма как да са

научили, че в чантата ми има нещо по-ценно от обичайните документи от министерството.

— Кой знаеше за съществуването на това писмо?

— Никой от вкъщи.

— И все пак жена ви вероятно е знаела.

— Не, сър, казах ѝ едва на следващата сутрин, когато открих, че го няма.

Министър-председателят кимна одобрително.

— Отдавна знам, сър, колко силно е чувството ви за обществен дълг — каза той. — Убеден съм, че за вас една толкова важна тайна стои над най-съкровениите семейни връзки.

Министърът се поклони.

— Благодаря, сър, оказвате ми голяма чест с тези думи. До тази сутрин не бях споменал пред жена си и дума по този въпрос.

— А не е ли възможно да се е досетила?

— Не, господин Холмс, не може да се е досетила, не е възможно никой да се е досетил.

— Губили ли сте някакви документи досега?

— Не, сър.

— А кой в Англия знаеше за съществуването на това писмо?

— Вчера бяха осведомени всички членове на кабинета. Но обещанието за секретност, което важи за всяко съвещание на кабинета, бе подсилено от строгото предупреждение на министър-председателя. Боже Господи, като си помисля, че само след няколко часа го загубих!

Спазъм на отчаяние изкриви красивото му лице и той започна да си скубе косите. За миг зърнахме естествения човек, импулсивен, разпален, дълбоко чувствителен. Но почти веднага се възвърнаха аристократичната маска и спокойният глас.

— Освен членовете на кабинета само двама-трима правителствени служители знаят за писмото. Никой друг, уверявам ви, господин Холмс.

— А в чужбина?

— Смятам, че го е виждал само човекът, който го е писал. Напълно съм убеден, че неговите министри... че не са били използвани обичайните дипломатически канали.

Холмс помисли известно време.

— А сега, сър, трябва да ви попитам какво по-точно представлява този документ и защо изчезването му може да има толкова важни последствия.

Двамата политици бързо се спогледаха и министър-председателят смръщи рунтавите си вежди.

— Господин Холмс, пликът е дълъг и тънък, от синя хартия. Има печат от червен восък с легнал лъв. Адресирано е с едър четлив почерк до...

— Опасявам се, сър — прекъсна го Холмс, — че колкото и да са интересни и важни всички тези подробности, моето разследване трябва да стигне до същността на нещата. Какво представлява това писмо?

— Това е изключително важна държавна тайна и не мога, а и не смятам за необходимо да я разкрия. Ако с помощта на способностите, които се говори, че притежавате, успеете да намерите описания плик с неговото съдържание, страната ще ви бъде изключително задължена и ще получите за заслугите си всичко, което е по възможностите ни.

Шерлок Холмс се изправи с усмивка.

— Вие сте двама от най-заетите хора в страната — каза той, — а аз имам немалко, макар и по-скромни задължения. Много съжалявам, че не мога да ви помогна, и смятам, че продължаването на този разговор би било загуба на време.

Министър-председателят скочи на крака, а в дълбоките му очи блестеше гневът, от който се боеше целият кабинет.

— Сър, нямам навика... — започна той, но овладя яда си и седна. В продължение на повече от минута всички мълчахме. Накрая старият политик сви рамене: — Налага се да приемем условията ви, господин Холмс. Несъмнено сте прав и не би било разумно да очакваме, че ще ни помогнете, ако не ви се доверим напълно.

— Съгласен съм с вас, сър — подкрепи го младият политик.

— В такъв случай ще ви разкажа всичко, като разчитам на вашата чест и честта на вашия колега, доктор Уотсън. Бих могъл да ви призова и към патриотизъм, защото не си представям по-голяма беда за страната от тази, която би могло да ни донесе това произшествие.

— Можете да ни се доверите без всякакви опасения.

— Писмото е от един чужд владетел, обезпокоен от някои събития в страната си. Написано е набързо и отразява само неговото

лично мнение. Нашето проучване показва, че министрите му не знаят нищо по този въпрос. Същевременно то е формулирано така злощастно и някои фрази са толкова предизвикателни, че публикуването му би могло да доведе до опасни реакции в страната. Ще настъпят брожения и мога без колебание да заявя, че само седмица след публикуването му страната би била въввлечена в голяма война.

Холмс написа едно име на лист хартия и го подаде на министър-председателя.

— Точно така. За него става дума. И именно това писмо, което може да означава стотици хиляди жертви и огромни разходи, изчезна така необяснимо.

— Съобщихте ли на автора му?

— Да, сър, изпратихме му шифрована телеграма.

— Може би той желае писмото да бъде публикувано.

— Не, сър, имаме всички основания да смятаме, че той вече съзнава, че е постъпил неразумно и необмислено. Ако писмото излезе на бял свят, ударът за него и за страната му ще бъде още по-тежък.

— Тогава кой иска писмото да бъде публикувано? Има ли причина някой да пожелае да го открадне и да го публикува?

— За да отговоря на този въпрос, господин Холмс, ще трябва да засегна висшата международна политика. Но ако оцените положението в Европа, няма да ви е трудно да разберете мотива. Цяла Европа прилича на военен лагер. Двата военни съюза са в крехко военно равновесие. Великобритания държи везните. Ако тя се окаже въввлечена във война на нечия страна, това ще осигури надмощието на другата страна независимо дали тя участва във войната или не. Следите ли мисълта ми?

— Да, много ясно. Значи в такъв случай враговете на този държавник имат интерес да откраднат и да публикуват писмото, за да предизвикат разрыв между неговата и нашата страна?

— Да, сър.

— И на кого би могъл да бъде изпратен този документ, ако попадне в ръцете на неговите врагове?

— На което и да е от големите европейски канцлерства. Вероятно в момента пътува нагам с пълна пара.

Господин Трелъни Хоуп оброни глава на гърдите си и изстена. Министър-председателят приятелски сложи ръка на рамото му.

— Всичко това е зловещна случайност, скъпи приятелю. Никой не може да ви вини. Взели сте всички предпазни мерки. Е, господин Холмс, сега разполагате с всички факти. Какво ще ни препоръчате?

Холмс поклати тъжно глава.

— И вие смятате, че ако този документ не бъде върнат, ще има война?

— Смятам, че е много възможно.

— Тогава, сър, гответе се за война.

— Силни думи, господин Холмс.

— Разгледайте фактите, господине. Не може да се приеме, че писмото е изчезнало след единайсет и половина, тъй като по думите на господин Хоуп двамата със съпругата му са били в стаята чак докато е станало ясно, че писмото липсва. В такъв случай е било откраднато между седем и половина и единайсет и половина вечерта, най-вероятно скоро след седем и половина, тъй като крадецът явно е знаел, че то е там, и е искал, естествено, да го вземе колкото може по-скоро. Е, сър, ако толкова важен документ е бил откраднат по това време, къде би могъл да се намира сега? Никой няма причини да го задържа. Писмото е било предадено по възможно най-бързия начин на онези, които го чакат. Какви са шансовете ни да го върнем или дори да го проследим? То не може вече да бъде стигнато.

Министър-председателят стана от канапето.

— Думите ви са напълно логични, господин Холмс. Разбирам, че вече няма какво да направим.

— Да приемем, че документът е бил откраднат от някой от камериерите...

— И двамата са отдавнашни и проверени служители.

— Доколкото разбрах, спалнята ви е на втория етаж и отвън не може да се влезе и не е възможно в дома да влезе някой, без да го забележат. В такъв случай трябва да го е взел вътрешен човек. На кого би го предал крадецът? На някой от неколцината международни шпиони и тайни агенти, чиито имена са ми добре известни. За трима от тях може да се каже, че са доайени в занаята. Ще започна разследването си, като пообиколя и проверя дали са на поста си. Ако някой от тях е изчезнал — особено след снощи, — ще имаме известна представа, у кого е попаднал документът.

— А защо да изчезне? — попита министърът. — Напълно е възможно писмото да е било отнесено в някое посолство в Лондон.

— Съмнявам се. Тези агенти работят самостоятелно и отношенията им с посолствата често са обтегнати.

Министър-председателят кимна в знак на съгласие.

— Смятам, че сте прав, господин Холмс. Толкова ценно нещо такъв човек би отнесъл до главната квартира единствено лично. Мисля, че насоката на разследването ви е отлична. А междувременно, Хоуп, не можем заради тази беда да пренебрегваме всичките си останали задължения. Ако днес изникне нещо ново, веднага ще ви съобщим. Надявам се и вие да ни осведомявате за резултатите от разследването.

Двамата политици се поклониха и мрачно напуснаха стаята.

След като високопоставените посетители си тръгнаха, Холмс, без да каже дума, запали лулата си и поседя известно време дълбоко умислен. Аз разгърнах сутрешния вестник и потънах в разказа за едно сензационно престъпление, извършено в Лондон през нощта, когато приятелят ми ненадейно възкликна, скочи и остави лулата си на полицата над камината.

— Да — каза той, — това е най-добрият подход. Положението е отчаяно, но не безнадеждно. Ако знаем със сигурност кой го е взел, все още е възможно да е в ръцете му. В края на краищата за тези хора всичко е въпрос на пари, а зад мен стои британската хазна. Ако то се продава, ще го купя — дори това да означава някое допълнително пени за данъкоплатците. Възможно е той да го е задържал, за да види колко би му дала едната страна, преди да го предложи на другата. Само трима са способни да играят толкова рискована игра: Оберщейн, Ларотиер и Едуардо Лукас. Ще ги проверя.

Аз хвърлих поглед на вестника.

— За Едуардо Лукас от улица „Годолфин“ ли става дума?

— Да.

— Няма да можете да се срещнете с него.

— Защо?

— Миналата нощ са го убили в дома му.

По време на нашите приключения приятелят ми ме е изумявал толкова често, че сега изпитах задоволство при вида му. Сякаш гръм го

удари. В следващия миг издърпа вестника от ръцете ми. Веднага зачете това, което четях и аз:

УБИЙСТВО В УЕСТМИНСЪР

Тайнствено престъпление е извършено миналата нощ на улица „Годолфин“ № 16 в една от старинните уединени къщи от XVIII век, разположени между реката и абатството, почти в сянката на голямата кула на парламента. От няколко години наемател на този малък, но изискан дом бил господин Едуардо Лукас, известен в обществото както с очарователната си личност, така и със заслужената репутация на един от най-добрите тенори любители в страната. Господин Лукас бил ерген на трийсет и четири години, а домакинството му се състояло от госпожа Прингъл, възрастна икономка, и камериера Митън. Камериерът се оттеглял рано и спял на тавана. Тази вечер той не бил в къщата, бил на гости на свой приятел в Хамърсмит. След десет часа господин Лукас останал сам в къщата. Още не е ясно какво се е случило след това, но в дванайсет без петнайсет полицаят Барет, който минавал по улица „Годолфин“, забелязал, че вратата на № 16 е открената. Почукал, но никой не отговорил. Тъй като забелязал светлина в предната стая, влязъл в преддверието и отново почукал, но пак никой не се обадил. Тогава бутнал вратата и влязъл. Стаята била в пълен безпорядък, всички мебели били преобърнати, а в средата, стиснал крака на един прекатурен стол, лежал злощастният наемател. Бил е промушен в сърцето и вероятно е издъхнал на място. Оръжието на престъплението е извит индийски кинжал, взет от колекцията ориенталски оръжия, които украсявали една от стените. Изглежда, мотивът на престъплението не е бил грабеж, тъй като не липсват никакви ценни предмети. Господин Едуардо Лукас беше толкова известен, че зловещата му и загадъчна участ ще събуди скръб и съчувствие сред широк кръг негови приятели.

— Е, Уотсън, какви изводи правиш от това? — попита Холмс след продължителна пауза.

— Изумително съвпадение.

— Съвпадение! Един от тримата вероятни извършители на кражбата, за които споменах, е убит точно когато се е разигравала драмата. Почти изключено е да е съвпадение. Такава вероятност не може да се изрази в цифри. Не, драги Уотсън, двете събития са свързани — не може да не са свързани. Нашата работа е да открием връзката.

— Но сега вече в полицията сигурно знаят всичко.

— Нищо не знаят. Знаят онова, което виждат на улица „Годолфин“. Не знаят — и няма да узнаят — нищо за случилото се на „Уайтхол теръс“. Само ние знаем и за двете произшествия и можем да проследим връзката помежду им. Има едно очевидно обстоятелство, което при всяко положение щеше да насочи подозренията ми към Лукас. Улица „Годолфин“ в Уестминстър е само на няколко минути пеша от „Уайтхол теръс“. Другите двама агенти, за които споменах, живеят чак в Уестенд. Следователно за Лукас е било по-лесно да поддържа връзка или да получи съобщение от вътрешен човек в дома на министъра. Това е дреболия, но когато събитията се развиват в рамките на няколко часа, тя може да се окаже много съществена. Я виж ти! Какво имаме тук?

Госпожа Хъдсън се беше появила с визитката на някаква дама на подноса. Холмс ѝ хвърли поглед, вдигна вежди и ми я подаде.

— Поканете лейди Хилда Трелъни Хоуп — каза той.

След миг в нашия скромен апартамент, който тази сутрин вече беше посрещал знатни посетители, влезе най-красивата жена в Лондон. Често бях слушал за красотата на най-малката дъщеря на херцог Белминстър, но нито устните описания, нито безцветните снимки ме бяха подготвили за изтънчения деликатен чар и свежия тен на това лице. Но в тази есенна утрин първото, което будеше интерес, не беше красотата. Страните ѝ бяха красиви, но бледи, очите ѝ блестяха, но с трескав блясък, изящните устни бяха стиснати и разкривени, сякаш от усилие на волята. Ужасът, а не красотата събуди интереса ни, когато красивата посетителка спря за миг на прага.

— Идва ли при вас съпругът ми, господин Холмс?

— Да, госпожо, идва.

— Господин Холмс, умолявам ви да не му казвате, че съм била тук.

Холмс се поклони хладно и я покани с жест да седне.

— Ваша светлост ме поставя в много деликатно положение. Моля, седнете и ми кажете какво желаете. Но не мога да ви дам безусловни обещания.

Тя пресече стаята и седна с гръб към прозореца. Осанката ѝ беше на кралица — висока, елегантна и изключително женствена.

— Господин Холмс — каза тя, като конвулсивно сплиташе пръстите на ръцете си в бели ръкавици, — ще бъда откровена с вас и се надявам, че това ще предизвика и вашата откровеност. Между съпруга ми и мен съществува пълно доверие по всички въпроси, с изключение на един. Политиката. По този въпрос устата му е запечатана. Не ми казва нищо. Научих, че снощи у дома се е случило извънредно злощастно произшествие. Знам, че е изчезнал някакъв документ. Но тъй като въпросът е политически, съпругът ми отказва да сподели с мен подробностите. А е жизненоважно — повтарям, жизненоважно — да ги узная. Освен политиците единствено вие знаете фактите. Умолявам ви, господин Холмс, кажете ми какво точно е станало и до какво ще доведе. Разкажете ми всичко, господин Холмс. Не бива загрижеността за интересите на клиента ви да ви принуждава да мълчите, защото неговите интереси ще бъдат най-добре защитени именно когато аз узная всичко. Какво представлява откраднатият документ?

— Госпожо, не ми е възможно да изпълня това, за което ме молите.

Тя простена и скри лице в длани.

— Трябва да го разберете, госпожо. След като съпругът ви смята за уместно да запази мълчание, нима аз, на когото се довериха в условията на професионална тайна, трябва да ви разкажа това, което той крие? Не е почтено да ми задавате този въпрос. Него трябва да попитате.

— Попитах го. Вие сте последната ми надежда. Но не бихте ли могли, без да споменавате подробностите, да ми отговорите поне на един въпрос?

— Какъв е той, госпожо?

— Вероятно ли е политическата кариера на съпруга ми да пострада от този инцидент?

— Да, госпожо, ако нещата не се разрешат, вероятно последствията ще бъдат неприятни.

— О!

Тя рязко въздъхна като човек, чиито съмнения са се разсеяли.

— Още един въпрос, господин Холмс. От една фраза, която съпругът ми изпусна в първоначалния шок, след като откри загубата, разбрах, че това може да причини катастрофални последствия за страната.

— Щом той го е казал, госпожо, аз не мога да го отрека.

— За какви последствия става дума?

— Госпожо, вие отново ми задавате въпрос, на който не мога да отговоря.

— В такъв случай няма да ви отнемам повече време. Не ви виня, господин Холмс, за това, че отказахте да говорите по-свободно. Надявам се, че и вие няма да си съставите за мен лошо мнение поради желанието ми да споделя тревогите на съпруга си дори против волята му. Още веднъж ви моля да не му споменавате за моето посещение.

На прага тя се обърна и аз за последен път се полюбувах на красивото ѝ изтерзано лице с трескави очи и нервни устни. После си отиде.

— Е, Уотсън, нежният пол е в твоя периметър — каза усмихнат Холмс, когато шумоленето на фустите затихна след хлопването на входната врата. — Каква беше играта на красивата дама? Какво всъщност искаше?

— Думите ѝ бяха недвусмислени, а безпокойството ѝ — непресторено.

— Хм! Спомни си как изгледаше, Уотсън — поведението ѝ, сподавеното вълнение, настойчивите въпроси. Не забравяй, че тя произлиза от социална среда, която не показва лесно чувствата си.

— Определено беше дълбоко развълнувана.

— Не забравяй и странната откровеност, с която ни уверяваше, че е за доброто на съпруга ѝ тя да узнае всичко. Какво искаше да каже? Освен това сигурно си забелязал обходната маневра, за да седне така, че светлината да е зад гърба ѝ. Не искаше да виждаме изражението ѝ.

— Да, тя избра единствения стол в стаята.

— И все пак мотивите на жените са така неразгадаеми. Спомняш си жената от Маргейт, която подозирах по същата причина. Носът ѝ не беше напудрен — това се оказа решението на загадката. Как можеш да градиш заключения върху подобни плаващи пясъци? Най-обичайните им действия могат да означават много, а най-странните — да зависят от някой фуркет или маша за къдрене. Е, Уотсън, приятен ден.

— Излизаш ли?

— Да. Ще прекарам сутринта на улица „Годолфин“ с нашите приятели от полицията. В Едуардо Лукас се крие решението на проблема ни, макар и да съм принуден да призная, че нямам дори бегло предположение, какво точно е то. Капитална грешка е да се правят хипотези, преди да разполагаш с фактите. Ти остани на пост, драги Уотсън, и приемай всякакви по-нататъшни посетители. Ще се прибера за обяд, ако успея.

През целия този ден и през следващите два Холмс беше в настроението, които едни от приятелите му наричат мълчаливо, а други — мрачно. Излизаше и влизаше стремително, непрекъснато пушеше, свиреше музикални фрагменти на цигулката, потъваше в размисъл, поглъщаше сандвичи в необичайни часове и почти не отговаряше на делничните въпроси, които му задавах. Беше ми съвсем ясно, че нещата с неговото дирене не отиват на добре. Не споменаваше и дума за случая и само от вестниците научавах за подробностите по разследването, за задържането и след това освобождаването на Джон Митън, камериера на покойния. Съдебното жури повдигна обичайното обвинение в „предумишлено убийство“, но извършителят продължаваше да е неизвестен. Нямахте предположения и за мотива. Стаята беше пълна с ценни предмети, но нито един от тях не беше взет. Книжата на убития дори не бяха докоснати. След внимателния им преглед се изясни, че покойникът е бил запален познавач на международната политика, неуморен сплетник, забележителен полиглот и ревностен съчинител на писма. Бил е много близък с държавните ръководители на няколко страни. Но сред документите, изпълнили шкафовете му, не бе открито нищо сензационно. Връзките му с жени изглеждаха безразборни и повърхностни. Познавал много, имал приятелки, но нито една не обичал. Навиците му бяха редовни,

поведението — скромно. Смъртта му беше и вероятно щеше да остане пълна загадка.

Арестът на камериера Джон Митън бе отчаяна стъпка, издаваща безсилието на полицията. Срещу него не можеше да се повдигнат никакви обвинения. Онази нощ той бе гостувал на свои приятели в Хамърсмит. Алибито му бе непоклатимо. Наистина, като се имаше предвид времето, по което си беше тръгнал, не можеше да се изключи възможността да е стигнал до Уестминстър в часа, когато убийството е било разкрито, но обясненията му, че е изминал част от пътя пеш, изглеждаха твърде вероятни, защото нощта беше хубава. Той се прибрал към полунощ и изглеждал потресен от неочакваната трагедия. Винаги бил в отлични отношения с господаря си. В шкафа му били открити някои принадлежности на убития, като малка кутия с бръсначи, но той обяснил, че господарят му ги бил подарил, а икономката потвърдила думите му. Митън работел при Лукас от три години. Правело впечатление, че Лукас не го взема със себе си при пътуванията до Европа — понякога пребивавал в Париж по три месеца, но Митън оставал на улица „Годолфин“. А икономката не бе чула нищо в нощта на престъплението. Ако господарят ѝ е имал посетител, то той му е отворил сам.

И така в продължение на три дни, доколкото можех да проследя по вестниците, загадката оставаше неразкрита. И да знаеше нещо повече, Холмс го пазеше за себе си, но след както ми каза, че инспектор Лестрейд му е доверил подробности по случая, разбрах, че следи развитието му отблизо. На четвъртия ден пристигна дълга телеграма от Париж, която, изглежда, разреши всичко.

Парижката полиция току-що е направила разкрития — пишеше „Дейли телеграф“, — които повдигат завесата над трагичната смърт на убития миналия понеделник вечерта на улица „Годолфин“ в Уестминстър Едуардо Лукас. Читателите ни си спомнят, че покойният господин бе намерен промушен в стаята му и че имаше известни подозрения към камериера му, но те отпаднаха след представеното алиби. Вчера прислужниците на една дама, известна като госпожа Анри Фурне, която живее в малка

вила на парижката улица „Аустерлиц“, съобщили, че господарката им е полудяла. Прегледът показал, че тя наистина е развила опасна упорита мания. Полицията открила, че госпожа Фурне се е завърнала от пътуване до Лондон миналия вторник и има улики, които я свързват с престъплението в Уестминстър. Накрая чрез сравняване на снимки недвусмислено било доказано, че мосю Анри Фурне и Едуардо Лукас всъщност са едно и също лице и че покойният по неизвестни причини е живеел двоен живот в Лондон и Париж. Госпожа Фурне, креолка по произход, е с изключително буен нрав и в миналото е имала пристъпи на ревност, стигащи до лудост. Предполага се, че именно в такова състояние тя е извършила ужасното престъпление, което се превърна в сензация в Лондон. Още не е доказано къде е била в понеделник вечерта, но няма съмнение, че жена, която отговаря на това описание, е привлякла вниманието на гара Чаринг крос във вторник сутринта с нелогично поведение и необуздани жестове. Вероятно е престъплението да е извършено в пристъп на ревност, като не е изключена и възможността именно в резултат на него клетата жена да е изгубила ума си. Понастоящем тя не е в състояние да говори свързано за минали събития, а лекарите не хранят надежда умът ѝ да се върне. Има показания, че жена, която отговаря на описанието на госпожа Фурне, е била забелязана в понеделник вечерта до къщата на улица „Годолфин“.

— Какво мислиш за това, Холмс?

Прочетох му на глас дописката, докато той довършваше закуската си.

— Драги Уотсън — каза той, като стана от масата и закрачи из стаята, — ти беше най-онеправдан, но през последните три дни не ти казах нищо, защото нямаше какво да ти кажа. Дори и сега това съобщение от Париж не ни помага особено.

— Но стана ясно как е умрял мъжът.

— Неговата смърт е обикновено произшествие, банален епизод редом с истинската ни задача — да открием дирите на онзи документ и да предотвратим катастрофа в Европа. През последните три дни се случи само едно важно нещо — това, че не се случи нищо. Правителството ми изпраща съобщения почти на всеки час и според всички данни никъде в Европа няма и помен от вълнения. Е, ако писмото се е загубило... Не, то *не може* да се изгуби, но къде е? В чии ръце? Защо не го използват? Това е въпросът, който ме блъска в главата като чук. Дали наистина е съвпадение това, че Лукас бе убит тъкмо в нощта, когато изчезна писмото? Дали изобщо писмото е стигнало до него? Ако е така, защо не се е намерило сред книгата му? Дали тази побъркана жена не го е взела със себе си? Ако е така, дали е в нейния дом в Париж? И как бих могъл да го потърся, без да събудя подозренията на френската полиция? Това е случай, драги Уотсън, когато за нас полицията е не по-малко опасна от престъпниците. Всички са срещу нас и все пак заложените интереси са огромни. Ако разреши този случай, той несъмнено ще увенчае със слава цялата ми кариера. О, ето и последните новини от фронта!

Той припряно прочете бележка, която му връчиха.

— Виж ти! Изглежда, Лестрейд е открил нещо интересно. Сложи си шапката, Уотсън, ще се разходим до Уестминстър.

Това беше първото ми посещение на местопрестъплението — висока и тясна опушена къща, строга и солидна като века, в която е била построена. От прозореца ни зяпаше булдогоподобната физиономия на Лестрейд, един едър полицаи ни отвори и инспекторът ни поздрави сърдечно. Въведоха ни в стаята, където е било извършено престъплението, но единствената следа от него беше грозното петно с неправилна форма на килима — малка квадратна черга в средата на стаята върху красив старомоден паркет от полирани квадратни дъсчици. Над камината видяхме забележителната колекция от оръжия, едно от които е било използвано в трагичната нощ. До прозореца имаше луксозно писалище, а всяка подробност в апартамента, картините, килимчетата и предметите по стените издаваха извънредно разточителен вкус, граничещ с женственост.

— В течение ли сте на новините от Париж? — попита Лестрейд.
Холмс кимна.

— Изглежда, този път френските ни приятели са улучили. Несъмнено нещата стоят точно така, както твърдят те. Тя е почукала на вратата и това е било изненада, струва ми се, понеже той е държал в пълна тайна двойствения си живот. Пуснал я е, не е могъл да я остави на улицата. Тя му е казала как го е проследила, започнала е да сипе обвинения и най-сетне кинжалът е сложил край на всичко. Но не е станало лесно, защото всички столове са били преобърнати, а и той е бил хванал един от тях, сякаш за да я отблъсне. Всичко е ясно, все едно сме го видели с очите си.

Холмс вдигна вежди.

— И все пак ме повикахте?

— О, това е друг въпрос, всъщност дреболия, но точно от онези, към които вие проявявате интерес... нещо странно, може да се нарече дори чудновато. Няма нищо общо с основния факт, не би и могло да има.

— И какво е то?

— Ами нали знаете, при подобни престъпления ние винаги се стараем да запазим всичко, както е било. Нищо не е било местено. Тук денонощно дежури полицаи. Тази сутрин, след като убийтът бе погребан и разследването приключи, поне що се отнася до тази стая, решихме малко да подредим. Става дума за килима. Той не е закован, просто е постлан. Случи се така, че го вдигнахме и открихме...

— Да, какво открихте?

Лицето на Холмс се изопна от напрежение.

— Сигурен съм, никога няма да познаете какво открихме. Виждате ли петното на килима? Явно кръвта е била доста, нали?

— Без съмнение.

— Е, сигурно ще се учудите, но на паркета няма нищо.

— Няма нищо ли? Но трябва да има...

— Да, трябва. Но е факт, че няма.

Той хвана ъгъла на килима, вдигна го и показа чистия под.

— Но килимът и отдолу е така просмукал, както и отгоре. Би трябвало да е останала следа.

Лестрейд цъкна доволен, че е озадачил най-големия професионалист.

— А сега ще ви обясня нещата. Наистина има второ петно, но то не отговаря на първото. Вижте сам.

Докато говореше, той вдигна другия край на килима и показа червено петно на старинния дъсчен под.

— Какво ще кажете за това, господин Холмс?

— Много просто. Всъщност двете петна си съответстват, но килимът е бил обърнат. И понеже е квадратен и незакован, това не е трудно.

— И без вашата помощ, господин Холмс, полицията е наясно, че килимът е бил обърнат. Това е очевидно — ако го сложим така, петната съвпадат. Но аз се питам кой е обърнал килима и защо.

Зад безстрастната физиономия на Холмс личеше вътрешното му вълнение.

— Кажете ми, Лестрейд, полицаят стоял ли е на пост през цялото време?

— Да.

— Съветвам ви да го разпитате подробно. Но не пред нас, ние ще изчакаме тук. Отведете го в задната стая. По-вероятно е да си признае насаме с вас. Питайте го как се е осмелил да пуска тук хора и да ги оставя сами в стаята. Не го питайте дали го е сторил. Приемете, че е така. Кажете му, че *знаете*, че тук е идвал някой. Притиснете го. Кажете му, че пълното признание е единствената му надежда за прошка. Направете точно каквото ви казах!

— Ей Богу, ако знае нещо, ще го измъкна от него! — извика Лестрейд.

Втурна се към антрето и след малко грубият му глас се разнесе от задната стая.

— Сега, Уотсън, сега! — извика Холмс с лудо нетърпение.

Цялата му демонична сила, скрита зад равнодушното поведение, избликна в пристъп на енергия. Той отметна килима и след миг вече лазеше по пода и разглеждаше всяка от квадратните дъсчици. Една от тях се помести, щом я повдигна с нокти, и се отвори като капак на кутия. Под нея се разкри малка тъмна дупка. Холмс бръкна нетърпеливо и извади ръка, горчиво разочарован и ядосан. Беше празна.

— Бързо, Уотсън, бързо! Да го върнем обратно.

Тъкмо бяхме сложили дървеното капаче на мястото му и вече опъвахме килима, когато гласът на Лестрейд прозвуча в коридора. Той

завари Холмс облегат апатично на полицата над камината, безразличен и спокоен, опитващ се да потисне прозявката си.

— Съжалявам, че ви накарах да чакате, господин Холмс. Доколкото виждам, цялата тази работа ви отегчава до смърт. Е, той си призна. Влез, Макферсън. Нека и господата да разберат за непростимото ти поведение.

Зачервен и разкаян, едрият полицаи влезе в стаята.

— Не исках да сторя зло, сър. Миналата вечер до вратата се приближи една млада жена, бе сбъркала номера. И се заговорихме. На човек му става самотно, когато дежури по цял ден.

— И какво стана после?

— Искаше да види къде е извършено престъплението, каза, че била чела във вестника. Беше много прилична изискана млада дама, сър, и не виждах нищо лошо в това да я пусна да хвърли един поглед. При вида на петното върху килима тя рухна на пода като мъртва. Изтичах отзад и ѝ донесох малко вода, но не можах да я свестя. Тогава отидох до „Айви плант“ на ъгъла за бренди, но когато го донесох, младата дама вече се беше съвзела и дори не ме погледна. Изглеждаше позасрамена от слабостта си.

— А кой е преместил килима?

— Ами, сър, когато се върнах, той наистина беше понагърчен. Нали разбирате, тя падна на него, а подът е полиран. След това го оправих.

— Това да ви е за урок, полицаи Макферсън, че не можете да ме измамите — каза надутото Лестрейд. — Несъмнено сте си мислили, че нарушението ви ще остане скрито, а на мен ми бе достатъчен един поглед към килима, за да разбера, че тук е влизал някой. Имате късмет, че не липсва нищо, иначе щяхте да се озовете в затвора. Съжалявам, че ви повиках за толкова дребно нещо, господин Холмс, но предположих, че несъответствието на двете петна ще ви заинтригува.

— Определено ме заинтригува. Тази жена само веднъж ли идва, полицаи?

— Да, сър, само веднъж.

— Коя беше тя?

— Не знам как се казва, сър. Била тръгнала заради някаква обява за машинописка и сбъркала номера. Много приятна, изискана млада дама.

— Висока? Красива?

— Да, сър, височка. Би могло да се каже, че беше красива. Дори много красива. „О, господин полицай, може ли само да надзърна?“ — така каза. Много я биваше да предумва и аз си рекох, какво пък, ще я пусна само да погледне от прага.

— Как беше облечена?

— Скромно, сър, с пелерина до петите.

— В колко часа стана това?

— Свечеряваше се. Когато се връщах с брендито, палеха фенерите.

— Много добре — каза Холмс. — Ела, Уотсън, струва ми се, че ни чака по-важна работа.

Когато си тръгнахме, Лестрейд остана в стаята, а разкаяният полицай излезе да ни отвори. На стълбището Холмс се обърна и му показа нещо.

— За Бога, сър! — възкликна той изумен.

Холмс сложи пръст върху устните си, прибра предмета в джобчето на жилетката си и щом тръгнахме по улицата, избухна в смях.

— Отлично! — каза той. — Ела, приятелю, завесата се вдига за първо действие. Сигурно ще изпиташ облекчение, когато чуеш, че война няма да има, кариерата на негово превъзходителство Трелъни Хоуп няма да пострада, непредпазливият владетел няма да бъде наказан за неблагоприятието му, на министър-председателя няма да му се наложи да се справя с размирици в Европа и с малко такт и умение от наша страна от това произшествие няма да има никакви последствия.

Бях изпълнен с възхищение към този изключителен човек.

— Намерил си отговора! — възкликнах.

— Не съвсем, Уотсън. Остават още някои неща за разнищване. Но вече толкова много са изяснени, че само ние ще сме си виновни, ако не стигнем и до останалите. Ще отидем право в „Уайтхол теръс“ и ще доведем нещата докрай.

Когато стигнахме до дома на министъра по европейските въпроси, Холмс попита за лейди Хилда Трелъни Хоуп. Поканиха ни в дневната.

— Господин Холмс! — извика дамата с порозовяло от възмущение лице. — Постъпвате крайно непочтено и неблагоприятно. Както ви обясних, желяех посещенията ми при вас да остане тайна, за да не си помисли съпругът ми, че се мезя в делата му. А ето че ме компрометирате, като идвате тук и така показвате, че ни свързват делови въпроси.

— За съжаление, госпожо, нямах друг избор. Беше ми възложено да открия този изключително важен документ. Затова съм длъжен да ви помоля да ми го предадете.

Дамата скочи на крака, пребледняла за миг. Очите ѝ бяха безжизнени, тя залитна и ми се стори, че ще припадне. С върховно усилие се съвзе от удара и на лицето ѝ се изписаха само крайно удивление и възмущение.

— Вие... вие ме оскърбявате, господин Холмс.

— Хайде, госпожо, няма смисъл. Дайте ми писмото.

Тя посегна към звънеца.

— Икономът ще ви изпрати до изхода.

— Недейте да звъните, лейди Хилда. Ако го сторите, ще осуетите всичките ми искрени усилия да избягна скандала. Дайте ми писмото и всичко ще се уреди. Ако ми съдействате, ще уредя всичко. Ако ми се противопоставите, ще бъда принуден да ви изоблича.

Тя стоеше горда като кралица, втречена в него, сякаш искаше да разбере какво ставаше в дълбините на душата му. Държеше звънеца, но не го разклащаше.

— Опитват се да ме сплашите. Не е много мъжествено, господин Холмс, да идвате и да се опитват да плашите една жена. Твърдите, че знаете нещо. Какво е то?

— Госпожо, седнете, ако обичате. Ще се ударите, ако паднете. Няма да кажа и дума, докато не седнете. Благодаря ви.

— Давам ви пет минути, господин Холмс.

— И една е достатъчна, лейди Хилда. Знам за посещенията ви при Едуардо Лукас, за това, че сте му дали документа, за изобретателното ви връщане в стаята миналата вечер и за това, как сте взели писмото от скривалището под килима.

Тя го гледаше с пепеляво лице и преглътна два пъти, преди да заговори.

— Вие сте луд, господин Холмс... вие сте луд! — възкликна накрая.

Той извади от джоба си малко парче картон. На него от снимка бе изрязано лицето на млада жена.

— Взех това, защото си помислих, че може да ми потрябва. Полицаят ви позна.

Тя въздъхна и отпусна глава на облегалката на креслото.

— Хайде, лейди Хилда. Писмото е у вас. Нещата още могат да се поправят. Нямам желание да ви причинявам неприятности. Задълженията ми стигат дотам да върна писмото на съпруга ви. Послушайте ме и бъдете откровена с мен, това е единственият ви шанс.

Смелостта ѝ бе за възхищение. Дори и сега тя не се предаде.

— Повтарям ви, господин Холмс, че сте изпаднали в заблуждение.

Холмс стана.

— Съжалявам, лейди Хилда. Исках да ви помогна, но виждам, че всичко е напразно.

Той позвъни. Икономът влезе.

— Вкъщи ли е господин Хоуп?

— Ще се прибере в един без петнайсет, господине.

Холмс си погледна часовника.

— Значи след петнайсет минути. Добре, ще почакам.

Икономът едва бе затворил вратата след себе си, когато лейди Хилда се хвърли на колене пред Холмс с протегнати ръце, красивото ѝ лице, обърнато към него, бе обляно в сълзи.

— О, пощадете ме, господин Холмс! Пощадете ме — умоляваше го тя безумно. — За Бога, не му казвайте! Толкова го обичам! Не бих му причинила и най-дребната неприятност, а това ще съкруши благородното му сърце.

Холмс вдигна дамата.

— Слава Богу, госпожо, че най-сетне се опомнихте, макар и в последния момент. Нямаме и миг за губене. Къде е писмото?

Тя се спусна към едно писалище, отключи го и извади продълговат син плик.

— Ето го, господин Холмс. Ще ми се да не го бях виждала никога!

— Как можем да го върнем? — промърмори Холмс. — Бързо, трябва да измислим някакъв начин! Къде е куриерската чанта?

— Още е в спалнята.

— Имаме късмет! Бързо, госпожо, донесете я!

След миг тя се появи с червена чанта.

— Как я отворихте? Нима имате дубликат от ключа? Разбира се, че имате. Отключете я.

Лейди Хилда извади от пазвата си малък ключ и отвори пълната с книжа чанта. Холмс пхна синия плик по средата между страниците на някакъв друг документ. Чантата бе затворена, заключена и отнесена в спалнята.

— Вече сме готови — каза Холмс. — Остават десет минути до идването му. Направих твърде много, за да ви прикрия, лейди Хилда. В замяна вие ще ми разкажете откровено през това време какво се крие зад тази необичайна случка.

— Ще ви разкажа всичко, господин Холмс — извика дамата. — О, господине, по-скоро бих си дала ръката, отколкото да му причиня и най-малката мъка. В цял Лондон няма жена, която да обича съпруга си повече от мен, но ако знае как съм постъпила, как бях принудена да постъпя, той за нищо на света не би ми просил. Толкова цени честта си, че няма да прости безчестието на друг. Помогнете ми, господин Холмс! Моето щастие, неговото щастие, животът ни е поставен на карта!

— Побързайте, госпожо, че времето изтича!

— Става дума за едно мое писмо, господин Холмс, едно неразумно писмо, което написах доста преди сватбата, глупаво писмо на импулсивно влюбено момиче. Всъщност в думите ми нямаше нищо лошо, но на него би му се сторило престъпление. Ако беше прочел писмото, щях завинаги да загубя доверието му. Оттогава мина много време, мислех, че е забравено. И изведнъж се появи този човек, Лукас, и каза, че е в ръцете му и смята да го покаже на съпруга ми. Помолих го за милост. Той каза, че ще ми го върне, ако му предам един документ, който според него бил в куриерската чанта на мъжа ми. Знаеше за съществуването му от свой агент в министерството. Увери ме, че съпругът ми ни най-малко няма да пострада. Поставете се на мое място, господин Холмс! Какво можех да сторя?

— Да споделите всичко със съпруга си.

— Не можех, господин Холмс, не можех! Трябваше да избирам между неизбежна катастрофа и ужасна постъпка, чиито последствия не можех да предвидя, но по отношение на любовта и доверието те ми бяха съвсем ясни. Направих го, господин Холмс! Взех отпечатък от ключа, Лукас изработи дубликата. Отворих чантата, взех документа и го отнесох на улица „Годолфин“.

— Какво се случи там, госпожо?

— Почуках на вратата, както се бяхме разбрали. Лукас отвори. Последвах го в стаята, като оставих вратата откритата, защото се страхувах да остана насаме с него. Помня, че докато влизах, видях отвън една жена. Не ни отне много време. Моето писмо беше на бюрото му. Аз му дадох документа. Гой ми върна писмото. В този миг чух шум при вратата и стъпки в коридора. Лукас бързо обърна килима, пъхна документа в някакво скривалище в пода и го покри. Това, което се случи после, прилича на кошмар. Пред очите ми още е тъмното обезумяло лице, чувам женски глас, който крещи на френски: „Чакането ми не беше напразно! Най-сетне, най-сетне те хванах с нея!“ Двамата се вчепкаха. Видях, че той вдигна един стол, а в нейната ръка блесна нож. Избягах от ужасната сцена, избягах от къщата и едва на следващата сутрин разбрах от вестниците с каква трагедия е свършило всичко. Онази вечер бях щастлива, защото моето писмо беше в ръцете ми, и още не знаех какво ще донесе бъдещето. Но на сутринта разбрах, че само съм сменила едната беда с друга. Безпокойството на съпруга ми от изчезването на документа се заби като нож в сърцето ми. Неведнъж едва се сдържах да не коленича в краката му и да му разкажа какво съм сторила. Но това би означавало да си призная за миналото. Онази сутрин дойдох при вас, за да разбера истинските размери на престъплението си. И щом ми станаха ясни, започнах да мисля само как да върна писмото на съпруга си. Нищо чудно още да беше там, където Лукас го скри, защото това стана, преди онази ужасна жена да нахлуе в стаята. Ако не беше се появила, нямаше да науча къде е скривалището. Но как можех да вляза в стаята? Два дни наблюдавах къщата, но вратата стоеше непрекъснато затворена. Снощи направих последен опит. Вече знаете какво сторих. Взех документа и мислех да го унищожа, тъй като не виждах никакъв начин да го върна, без да призная вината си пред своя съпруг! О, Господи, чувам стъпките му!

Министърът по европейските въпроси влетя развълнуван в стаята.

— Има ли някакви новини, господин Холмс?

— Храня известна надежда.

— О, слава Богу! — лицето му засия. — Министър-председателят ще обядва с мен. Може ли той да сподели надеждата ви? Нервите му са железни, но знам, че след ужасната случка почти не е мигнал. Джейкъбс, покани господин министър-председателя да заповяда горе. Скъпа, опасявам се, че става дума за политика. Ще дойдем при теб в трапезарията след пет минути.

Министър-председателят изглеждаше мрачен, но блясъкът в очите и нервните му пръсти издаваха, че споделя вълнението на по-младия си колега.

— Доколкото разбрах, имате нещо да ни съобщите, господин Холмс.

— Отрицателен резултат засега — отговори приятелят ми. — Проверих навсякъде, където би могло да се намира писмото, и съм абсолютно сигурен, че не съществува опасност да се появи.

— Но това не е достатъчно, господин Холмс. Не можем вечно да живеем върху барутен погреб. Нещата трябва да се решат окончателно.

— Храня надежда да го намеря. Точно затова съм тук. Колкото повече обмислям въпроса, толкова повече се убеждавам, че писмото не е излизало от тази къща.

— Господин Холмс!

— В противен случай със сигурност вече щеше да е станало обществено достояние.

— Но защо някой ще го краде, за да го държи тук?

— Не съм убеден, че е било откраднато.

— Тогава как е излязло от куриерската чанта?

— Не съм убеден, че изобщо е излизало от куриерската чанта.

— Господин Холмс, шегата ви е неуместна. Сигурен съм, че го нямаше в чантата.

— Поглеждали ли сте в нея след вторник сутринта?

— Не, не беше необходимо.

— Възможно е по невнимание да сте го пропуснали.

— Невъзможно!

— Не съм убеден в това. Случват се такива неща. Предполагам, че вътре има и други документи. Може да се е смесило с тях.

— Беше най-отгоре.

— Някой може да е разклатил чантата и то да се е преместило.

— Не, не. Извадих всичко.

— Това може лесно да се провери, Хоуп — каза министър-председателят. — Нека донесат куриерската чанта.

Министърът позвъни.

— Джейкъбс, донеси ми куриерската чанта. Смятам, че просто ще си загубим времето, но щом настоявате, ще го сторя. Благодаря, Джейкъбс, сложи я тук. Винаги нося ключа на верижката на часовника си. Ето, виждате документите. Писмо от лорд Мъроу, доклад от сър Чарлс Харди, меморандум от Белград, бележка за руско-немските мита на житото, писмо от Мадрид, бележка от лорд Флауърс... О, Боже! Какво е това? Лорд Белинджър! Лорд Белинджър!

Министър-председателят грабна плика от ръката му.

— Да, то е! И е непокътнато. Хоуп, поздравявам ви.

— Благодаря ви! Благодаря! Какво облекчение! Но това е немислимо... невъзможно. Господин Холмс, вие сте вълшебник, магьосник! Откъде разбрахте, че е тук?

— Понеже знаех, че не е никъде другаде.

— Не вярвам на очите си! — той изтича към вратата. — Къде е жена ми? Трябва да съобщя и на нея. Хилда! Хилда! — чухме гласа му по стълбите.

Премиерът погледна Холмс с пламъче в очите.

— Хм — каза той, — тук има нещо, господине. Как се върна писмото в чантата?

Холмс се извърна с усмивка от втренчения му поглед.

— Ние също си имаме наши дипломатически тайни — каза той, взе си шапката и се отправи към вратата.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.